

Warszawa, 20.11.2012 r.

Instrumenty finansowe przedsiębiorstw niefinansowych

Celem przeprowadzonego badania jest dostarczenie informacji o instrumentach finansowych w bilansach przedsiębiorstw niefinansowych oraz ich wpływie na wyniki tych podmiotów. Badanie zaangażowania przedsiębiorstw niefinansowych w transakcje na rynku finansowym dostarcza szeregu informacji na temat tego zjawiska w odniesieniu do szerokiej grupy podmiotów wyselekcjonowanych z punktu widzenia ich udziału w badanych operacjach. W przeprowadzonym za lata 2010 i 2011 badaniu uczestniczyły 1292 podmioty. Wskaźnik kompletności badania (tj. stosunek liczby złożonych sprawozdań do liczby przedsiębiorstw zobowiązanych do ich złożenia) wyniósł 96,6%. Spośród przedsiębiorstw biorących udział w badaniu było 461 jednostek podporządkowanych w grupie kapitałowej, które nie składały szczegółowego sprawozdania i zgodnie z metodologią badania nie były objęte dalszą analizą. Analizą objęto 831 podmiotów, z tego 566 jednostek dominujących w grupie kapitałowej i 265 przedsiębiorstw działających samodzielnie.

W analizowanej zbiorowości według kryterium formy własności, dominowały przedsiębiorstwa należące do sektora prywatnego, podmioty te stanowiły 91,6% ogółu analizowanych jednostek. Udział pozostałych przedsiębiorstw, należących do sektora publicznego wyniósł 8,4%.

Spośród 831 analizowanych podmiotów 98,7% było zorganizowanych w formie spółek, z tego: akcyjnych – 440; z ograniczoną odpowiedzialnością – 350; jawnych – 12; komandytowych – 9; komandytowo-akcyjnych – 8 oraz jedna spółka cywilna. Pozostałe podmioty stanowiły 1,3% ogółu analizowanych, wśród których było 8 spółdzielni i 3 przedsiębiorstwa państwowe.

W badanej zbiorowości 168 przedsiębiorstw to spółki, których akcje notowane były na Giełdzie Papierów Wartościowych w Warszawie, w tym 157 były jednostkami dominującymi w grupie kapitałowej a 11 to przedsiębiorstwa działające samodzielnie.

Ze względu na podstawowy rodzaj działalności prowadzonej przez przedsiębiorstwo (według PKD 2007), największy odsetek stanowiły podmioty gospodarcze zaliczone do sekcji C „Przetwórstwo przemysłowe” (45,4% ogólnej liczby badanych podmiotów), sekcji G „Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle” (20,6%) oraz sekcji F „Budownictwo” (11,7%). Pozostałe podmioty prowadziły działalność w innych sekcjach PKD i stanowiły 22,3% ogółu analizowanych przedsiębiorstw.

Wśród analizowanych podmiotów było 516 przedsiębiorstw o liczbie zatrudnionych powyżej 249 osób, w tym 83,9% to jednostki dominujące w grupie kapitałowej, a 16,1% to przedsiębiorstwa działające samodzielnie. Przedsiębiorstw zatrudniających do 249 osób, było 315, z tego jednostek dominujących w grupie kapitałowej – 42,2% a przedsiębiorstw działających samodzielnie – 57,8%.

Najwięcej przedsiębiorstw zlokalizowanych było w województwach: mazowieckim – 20,1%, śląskim – 15,2% oraz wielkopolskim 10,8%.

Dane finansowe analizowanych przedsiębiorstw

Aktywa ogółem analizowanej grupy podmiotów w 2011 r. wyniosły 646,4 mld zł, odnotowując wzrost o 13,9% w porównaniu do roku poprzedniego. W majątku ogółem udział aktywów trwałych wyniósł 61,2%. Wartość aktywów trwałych w porównaniu do 2010 r. wzrosła o 10,2%. Udział aktywów obrotowych w aktywach ogółem wyniósł 38,8%, a ich wartość wzrosła o 20,4% w relacji do poprzedniego roku.

Udział aktywów jednostek dominujących w grupie kapitałowej w aktywach ogółem analizowanych przedsiębiorstw wynosił 85,8% (rok wcześniej 85,6%). W jednostkach dominujących w grupie kapitałowej wartość aktywów ogółem kształtowała się na poziomie 554,8 mld zł, wobec 485,5 mld zł w 2010 r. W podmiotach działających samodzielnie wartość aktywów ogółem wyniosła 91,6 mld zł, podczas gdy w roku poprzednim było to 81,4 mld zł.

Kapitał własny analizowanych przedsiębiorstw kształtował się na poziomie 317,6 mld zł, odnotowując wzrost o 12,0% w relacji do 2010 r. Udział zobowiązań w pasywach ogółem wyniósł 43,5% (wzrost o 1,1 p. proc.). W strukturze zobowiązań przeważały zobowiązania krótkoterminowe, których udział w zobowiązaniach ogółem wyniósł 62,4%, wobec 63,3% w 2010 r.

Udział wartości kapitałów własnych w jednostkach dominujących w grupie kapitałowej stanowił 87,6% łącznej wartości kapitałów własnych wszystkich analizowanych podmiotów, wobec 87,3% w roku poprzednim. Kapitał własny w jednostkach dominujących w grupie kapitałowej wyniósł 278,3 mld zł, rok wcześniej było to 247,1 mld zł. Udział zobowiązań w pasywach ogółem tych podmiotów wyniósł 42,0%, przed rokiem było to 41,0%. W strukturze zobowiązań ogółem tych podmiotów przeważały zobowiązania krótkoterminowe, których udział wynosił 62,0% a w poprzednim roku 63,2%.

W przedsiębiorstwach działających samodzielnie wartość kapitału własnego ukształtowała się na poziomie 39,3 mld zł i wzrosła o 3,2 mld zł. Udział zobowiązań w pasywach ogółem wyniósł 57,1%, przed rokiem 55,7%. W strukturze zobowiązań tych podmiotów przeważały zobowiązania krótkoterminowe, których udział wynosił 59,2%, przy 58,1% w roku poprzednim.

Przychody ze sprzedaży uzyskane w jednostkach dominujących w grupie kapitałowej sporządzających skonsolidowane sprawozdanie zgodnie z Międzynarodowymi Standardami Rachunkowości (MSR) wynosiły 281,6 mld zł, wobec 210,5 mld zł przed rokiem. W jednostkach dominujących w grupie kapitałowej sporządzających skonsolidowane sprawozdanie zgodnie z ustawą o rachunkowości, przychody netto ze sprzedaży i zrównane z nimi kształtowały się na poziomie 219,1 mld zł, co oznaczało wzrost o 23,1 mld zł. W przedsiębiorstwach działających samodzielnie przychody netto ze sprzedaży i zrównane z nimi wyniosły 174,8 mld zł, a w poprzednim roku 148,0 mld zł.

W analizowanej grupie podmiotów wynik finansowy na działalności operacyjnej wyniósł 52,8 mld zł, odnotowując wzrost o 38,3% w relacji do roku poprzedniego, w tym 87,7% stanowił zysk odnotowany przez jednostki dominujące w grupie kapitałowej. Łączny wynik finansowy netto ukształtował się na poziomie 40,4 mld zł, odnotowując wzrost o 40,4%, przy czym zysk netto w jednostkach dominujących w grupie kapitałowej stanowił 92,2% tej wartości.

Przepływy pieniężne netto razem kształtowały się na poziomie 77,4 mld zł, odnotowując wzrost o 19,0 mld zł. Przepływy pieniężne netto z działalności operacyjnej wynosiły 42,8 mld zł, odnotowując spadek o 73,9% do roku poprzedniego. Przepływy pieniężne netto z działalności inwestycyjnej odnotowały saldo ujemne w kwocie *minus* 1 252,5 mld zł, a przed rokiem *minus* 46,0 mld zł. Przepływy pieniężne netto z działalności finansowej osiągnęły saldo dodatnie na poziomie 1 287,1 mld zł, natomiast w 2010 r. saldo to było ujemne i wyniosło *minus* 59,6 mld zł.

Eksport wykazało 549 przedsiębiorstw, z tego 370 jednostek dominujących w grupie kapitałowej i 179 przedsiębiorstw działających samodzielnie. Import wykazało 575 podmiotów, z tego 387 jednostek dominujących w grupie kapitałowej i 188 przedsiębiorstw działających samodzielnie.

Eksport w 2011 r. wyniósł 151,4 mld zł, odnotowując wzrost o 25,2% w relacji do poprzedniego roku. W jednostkach dominujących w grupie kapitałowej eksport zanotowano w kwocie 91,0 mld zł, a w przedsiębiorstwach działających samodzielnie w kwocie 60,4 mld zł, odnotowując wzrost w relacji do poprzedniego roku odpowiednio o 25,3% i o 25,0%. Najwyższy udział w łącznym eksporcie miały podmioty działające w sekcji C „Przetwórstwo przemysłowe” – 72,0% oraz sekcji B „Górnictwo i wydobywanie” – 14,2%.

Import w 2011 r. wyniósł 178,5 mld zł, odnotowując wzrost o 39,6% w relacji do poprzedniego roku. Import w jednostkach dominujących w grupie kapitałowej zwiększył się o 38,5%, osiągając poziom 90,4 mld zł, zaś w przedsiębiorstwach działających samodzielnie wyniósł 88,1 mld zł i wzrósł o 40,8%. Najwyższy udział w łącznym imporcie odnotowano w podmiotach działających w sekcji C „Przetwórstwo przemysłowe” – 76,1% oraz sekcji G „Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle” – 11,5%.

Instrumenty finansowe, w tym instrumenty pochodne

a. Instrumenty finansowe

Instrumenty finansowe, w tym pochodne, mogą służyć do sprawniejszego zarządzania procesami finansowymi w przedsiębiorstwie a jednym z motywów zaangażowania w transakcje tymi instrumentami jest transfer ryzyka w celu zabezpieczenia przychodów i poziomu zysku.

Według stanu na dzień 31 grudnia 2011 r. po stronie aktywów wartość nominalną i bilansową instrumentów finansowych wykazało 409 przedsiębiorstw, z tego 306 jednostek dominujących w grupie kapitałowej i 103 przedsiębiorstwa działające samodzielnie. Po stronie pasywów odpowiednio: 282 podmioty, z tego 205 jednostek dominujących w grupie kapitałowej i 77 przedsiębiorstw działających samodzielnie.

Wartość instrumentów finansowych wykazanych po stronie aktywnej analizowanych przedsiębiorstw, wynosiła w ujęciu bilansowym 78,5 mld zł, podczas gdy w 2010 r. było to 58,1 mld zł. Najwyższy udział w wartości bilansowej instrumentów finansowych wykazanych po stronie aktywów w 2011 r. należał do kategorii „pozostałe instrumenty finansowe” i wyniósł 35,6%, wobec 37,2% w poprzednim roku. W strukturze aktywów instrumentów finansowych w ujęciu bilansowym 23,1% stanowiły „depozyty i pożyczki udzielone” oraz 22,6% „dłużne papiery wartościowe (wraz z wartością naliczonych odsetek)”, w poprzednim roku było to odpowiednio 24,0% oraz 15,8%. Wartość nominalna instrumentów finansowych, wykazanych jako aktywa była wyższa od wartości bilansowej o 10,0 mld zł, a w poprzednim roku o 7,7 mld zł.

W jednostkach dominujących w grupie kapitałowej wartość instrumentów finansowych wykazanych po stronie aktywnej wynosiła w ujęciu bilansowym 62,4 mld zł, przed rokiem

47,6 mld zł. Najwyższy udział w wartości bilansowej instrumentów finansowych dla tej grupy podmiotów wykazano po stronie aktywów w kategorii „dłużne papiery wartościowe”, których udział wyniósł 28,4% a w 2010 r. było to 19,3%. W wartości bilansowej wysoki udział w kategorii instrumentów finansowych, odnotowano również dla „pozostałych instrumentów finansowych” – 26,4%, a w roku poprzednim 30,5%. Wartość nominalna instrumentów finansowych, wykazanych jako aktywa była wyższa od wartości bilansowej o 21,3 mld zł, a w poprzednim roku o 13,5 mld zł.

W podmiotach działających samodzielnie wartość instrumentów finansowych wykazanych po stronie aktywnej wynosiła w ujęciu bilansowym 16,1 mld zł, wobec 10,5 mld zł w 2010 r. Najwyższy udział w wartości bilansowej instrumentów finansowych wykazano po stronie aktywów w kategorii „pozostałe instrumenty finansowe”, których udział wyniósł 71,4%, a przed rokiem wynosił 67,6%. W strukturze aktywów instrumentów finansowych tych przedsiębiorstw (w ujęciu bilansowym) 18,7% stanowiły „depozyty i pożyczki udzielone” w poprzednim roku było to 22,7%. Wartość nominalna instrumentów finansowych, wykazanych jako aktywa była niższa od wartości bilansowej o 11,2 mld zł, a przed rokiem o 5,8 mld zł.

W podmiotach zatrudniających powyżej 249 osób, wartość bilansowa instrumentów finansowych w aktywach kształtowała się na poziomie 76,8 mld zł, odnotowując wzrost w relacji do poprzedniego roku o 35,7%. W podmiotach zatrudniających do 249 osób, wartość bilansowa tych instrumentów wynosiła 1,7 mld zł, przy wzroście o 13,3%.

Wartość instrumentów finansowych wykazanych po stronie pasywnej analizowanych przedsiębiorstw w ujęciu bilansowym wynosiła 80,4 mld zł, a w roku poprzednim 66,1 mld zł. Najwyższy udział w wartości bilansowej instrumentów finansowych wykazano po stronie pasywów w kategorii „pozostałe instrumenty finansowe”, których udział wyniósł 65,1%, a przed rokiem wynosił 63,0%. W strukturze pasywów instrumentów finansowych (w ujęciu bilansowym) 34,9% stanowiły „zobowiązania z tytułu instrumentów finansowych” w poprzednim roku było to 37,0%. Wartość nominalna instrumentów finansowych, wykazanych jako pasywa była wyższa od wartości bilansowej o 2,6 mld zł, a w 2010 r. o 5,7 mld zł.

W jednostkach dominujących w grupie kapitałowej wartość instrumentów po stronie pasywnej wynosiła w ujęciu bilansowym 56,7 mld zł, a w poprzednim roku odpowiednio 46,9 mld zł. Podobnie jak dla ogółu analizowanych przedsiębiorstw najwyższy udział w pasywach instrumentów pochodnych jednostek dominujących miały w (ujęciu bilansowym) pozostałe instrumenty finansowe oraz zobowiązania z tytułu instrumentów finansowych odpowiednio 56,2% oraz 43,8%, a przed rokiem odpowiednio 52,7% oraz 47,3%. Wartość nominalna instrumentów finansowych, wykazanych jako pasywa była wyższa od wartości bilansowej o 20,9 mld zł, a przed rokiem o 21,5 mld zł.

W podmiotach działających samodzielnie wartość instrumentów po stronie pasywnej w ujęciu bilansowym wynosiła 23,6 mld zł, wobec 19,2 mld zł w 2010 r. Tak samo jak w analizowanych przedsiębiorstwach najwyższy udział w pasywach instrumentów pochodnych przedsiębiorstw działających samodzielnie miały (w ujęciu bilansowym) pozostałe instrumenty finansowe 86,5%, a w 2010 r. było to 88,2%. Wartość nominalna instrumentów finansowych, wykazanych jako pasywa była niższa od wartości bilansowej o 18,2 mld zł, a w poprzednim roku o 15,8 mld zł.

W podmiotach zatrudniających powyżej 249 osób wartość bilansowa instrumentów finansowych w pasywach kształtowała się na poziomie 79,4 mld zł, odnotowując wzrost o 21,5% wobec roku poprzedniego. W podmiotach zatrudniających do 249 osób, wartość bilansowa tych instrumentów wyniosła 1,0 mld zł, przy wzroście o 19,0%.

Tabl.1 Wartość nominalna i wartość bilansowa instrumentów finansowych przedsiębiorstw uczestniczących w badaniu

Wyszczególnienie	2010 r.		2011 r.	
	wartość nominalna	wartość bilansowa	wartość nominalna	wartość bilansowa
	w mln zł			
AKTYWA – Instrumenty finansowe	65771,1	58078,3	88578,1	78531,4
udziałowe instrumenty finansowe, w tym:	9535,4	10888,3	10264,6	11135,4
Akcje	6621,4	7177,0	6787,9	7029,9
certyfikaty inwestycyjne	96,0	101,1	57,6	66,2
dłużne papiery wartościowe (wraz z wartością naliczonych odsetek), w tym:	8825,3	9182,6	17534,1	17730,7
obligacje Skarbu Państwa	2038,8	2436,7	882,4	886,3
depozyty i pożyczki udzielone	13467,8	13954,9	17219,8	18134,0
instrumenty pochodne	19223,2	2466,0	28021,5	3579,9
pozostałe instrumenty finansowe	14719,5	21586,5	15538,1	27951,4
PASYWA – Instrumenty finansowe	71811,4	66106,7	82991,6	80372,1
zobowiązania z tytułu instrumentów finansowych, w tym:	48818,9	24434,4	52421,3	28016,7
zobowiązania z tytułu emisji własnych obligacji	14797,5	16168,9	19312,0	20196,9
zobowiązania z tytułu instrumentów pochodnych	28490,9	3474,4	28565,9	3428,0
pozostałe instrumenty finansowe	22992,6	41672,4	30570,3	52355,4

b. Instrumenty pochodne

Według stanu na dzień 31 grudnia 2011 r. po stronie aktywów wartość nominalną i bilansową instrumentów pochodnych wykazało: 148 przedsiębiorstw, z tego 96 jednostek

dominujących w grupie kapitałowej i 52 przedsiębiorstwa działające samodzielnie. Po stronie pasywów – odpowiednio: 177 podmiotów, z tego 117 jednostek dominujących w grupie kapitałowej i 60 przedsiębiorstw działających samodzielnie.

Wartość bilansowa instrumentów pochodnych wykazanych w aktywach analizowanych przedsiębiorstw wyniosła 4,2 mld zł^a, podczas gdy w 2010 r. było to 2,9 mld zł. Najwyższy udział w aktywach instrumentów pochodnych miały (w ujęciu bilansowym) opcje – 52,6% oraz kontrakty forward – 32,1%, w poprzednim roku było to odpowiednio 51,5% oraz 33,9%. Wartość nominalna instrumentów pochodnych analizowanych przedsiębiorstw po stronie aktywów wyniosła 29,0 mld zł, a w 2010 r. była niższa i wyniosła 20,6 mld zł.

Wartość bilansowa instrumentów pochodnych wykazanych w aktywach dla jednostek dominujących w grupie kapitałowej wyniosła 3,8 mld zł i zwiększyła się w relacji do poprzedniego roku o 1,5 mld zł. Podobnie jak dla ogółu analizowanych przedsiębiorstw najwyższy udział w aktywach instrumentów pochodnych jednostek dominujących miały (w ujęciu bilansowym) opcje i kontrakty forward odpowiednio 58,6% i 29,5%, w poprzednim roku było to 64,7% i 23,1%. Wartość nominalna instrumentów pochodnych po stronie aktywów dla jednostek dominujących w grupie kapitałowej wyniosła 27,9 mld zł i zwiększyła się w relacji do poprzedniego roku o 9,4 mld zł.

Wartość bilansowa instrumentów pochodnych wykazanych w aktywach dla przedsiębiorstw działających samodzielnie wyniosła 0,5 mld zł, a w poprzednim roku była wyższa i wyniosła 0,6 mld zł. Najwyższy udział w aktywach instrumentów pochodnych tych przedsiębiorstw miały (w ujęciu bilansowym) kontrakty SWAP 43,6%, wobec 23,7% przed rokiem. Najwyższy udział w aktywach instrumentów pochodnych tej grupy przedsiębiorstw zanotowano w 2010 r. dla kontraktów forward 74,5%. Wartość nominalna instrumentów pochodnych po stronie aktywów dla przedsiębiorstw działających samodzielnie zmniejszyła się do 1,1 mld zł, wobec 2,1 mld zł w 2010 r.

Wartość bilansowa instrumentów pochodnych wykazanych w pasywach analizowanych przedsiębiorstw wyniosła 6,3 mld zł, podczas gdy w 2010 r. było to 5,3 mld zł. Najwyższy udział w pasywach instrumentów pochodnych miały (w ujęciu bilansowym) kontrakty SWAP – 53,1% oraz kontrakty forward – 28,3%, w poprzednim roku było to odpowiednio 45,7% oraz 11,8%. Wyższy niż kontrakty forward udział w pasywach miały w 2010 r. opcje – 40,4%. Wartość nominalna instrumentów pochodnych analizowanych przedsiębiorstw po stronie pasywów wyniosła 30,0 mld zł, a w 2010 r. była niższa i wyniosła 29,2 mld zł.

---

^aZ uwagi na sposób klasyfikowania instrumentów pochodnych według Międzynarodowych Standardów Rachunkowości i ustawy o rachunkowości wystąpiły różnice w podziale i wycenie niektórych rodzajów instrumentów, stąd rozbieżności pomiędzy wartością tej pozycji w prezentowanych danych oraz Tabl. 1 i Tabl. 2.

Wartość bilansowa instrumentów pochodnych wykazanych w pasywach dla jednostek dominujących w grupie kapitałowej wyniosła 5,1 mld zł i zmniejszyła się w relacji do poprzedniego roku o 0,8 mld zł. Najwyższy udział w pasywach instrumentów pochodnych jednostek dominujących miały (w ujęciu bilansowym) kontrakty SWAP – 61,9% a przed rokiem było to 47,2%. Wartość nominalna instrumentów pochodnych po stronie pasywów dla jednostek dominujących w grupie kapitałowej wyniosła 27,1 mld zł i zmniejszyła się w relacji do poprzedniego roku o 0,8 mld zł.

Tabl.2. Wartość nominalna i wartość bilansowa instrumentów pochodnych przedsiębiorstw uczestniczących w badaniu

Wyszczególnienie	2010 r.		2011 r.	
	wartość nominalna	wartość bilansowa	wartość nominalna	wartość bilansowa
	w mln zł			
AKTYWA – Instrumenty pochodne ogółem^a, z tego:	20598,1	2857,7	28983,4	4230,1
kontrakty forward	8948,1	969,3	10137,8	1356,4
kontrakty futures	26,3	4,3	62,4	9,2
opcje	6629,8	1470,9	9843,5	2223,4
kontrakty swap, w tym:	4444,2	393,7	8691,3	606,4
CIRS	821	73,3	4478,1	181,8
pozostałe instrumenty pochodne	549,7	19,6	248,5	34,7
PASYWA – Instrumenty pochodne ogółem, z tego:	29220,1	5262,7	30035,7	6255,3
kontrakty forward	10096,4	623,5	10921,2	1772,9
kontrakty futures	112,4	41,3	235	28,7
opcje	3928,1	2124,9	6364,5	1058,4
kontrakty swap, w tym:	15004,4	2406,9	11678	3319,2
CIRS	6494,8	1771,7	5534,4	2730,7
pozostałe instrumenty pochodne	78,8	66,3	837,1	76,0

^a Z uwagi na sposób klasyfikowania instrumentów pochodnych według Międzynarodowych Standardów Rachunkowości i ustawy o rachunkowości wystąpiły różnice w podziale i wycenie niektórych rodzajów instrumentów, stąd rozbieżności pomiędzy wartością tej pozycji w prezentowanych danych oraz Tabl. 1 i Tabl. 2.

Wartość bilansowa instrumentów pochodnych wykazanych w pasywach dla przedsiębiorstw działających samodzielnie wyniosła 1,2 mld zł, a w poprzednim roku była niższa (0,6 mld zł). Najwyższy udział w pasywach instrumentów pochodnych tych przedsiębiorstw miały (w ujęciu bilansowym) kontrakty forward 77,1%, przed rokiem było to 52,3%. Wartość nominalna instrumentów pochodnych po stronie pasywów dla przedsiębiorstw działających samodzielnie zwiększyła się do 2,9 mld zł, wobec 1,3 mld zł w 2010 r.

Wynik na inwestycjach portfelowych

Wynik na inwestycjach portfelowych na koniec 2011 r. wykazało 113 podmiotów, z tego 82 jednostki dominujące w grupie kapitałowej i 31 przedsiębiorstw działających samodzielnie.

W analizowanej grupie przedsiębiorstw zanotowano zysk na inwestycjach portfelowych w kwocie 56,6 mln zł, wobec straty poniesionej przed rokiem w kwocie *minus* 472,2 mln zł. Zysk zanotowano również na inwestycjach portfelowych instrumentów pochodnych w kwocie 477,5 mln zł, a w poprzednim roku odnotowano stratę w kwocie *minus* 307,9 mln zł.

Stratę na inwestycjach portfelowych zanotowano w jednostkach dominujących w grupie kapitałowej w kwocie *minus* 170,6 mln zł, wobec *minus* 738,1 mln zł w 2010 r. W tej samej grupie podmiotów zanotowano zysk na inwestycjach portfelowych instrumentów pochodnych w kwocie 313,6 mln zł, w których rok wcześniej jednostki wykazały stratę w kwocie *minus* 530,9 mln zł.

Wśród przedsiębiorstw działających samodzielnie zanotowano zysk zarówno na inwestycjach portfelowych jak i na inwestycjach portfelowych pochodnych w kwocie odpowiednio 227,2 mln zł i 163,9 mln zł, przed rokiem zysk ten wyniósł odpowiednio 265,9 mln zł oraz 223,0 mln zł.

Zobowiązania dotyczące operacji finansowych instrumentami bazowymi i pochodnymi

Zobowiązania z tytułu umów dotyczących operacji finansowych instrumentami bazowymi na koniec 2011 r. wykazało 129 podmiotów, z tego: 100 jednostek dominujących w grupie kapitałowej i 29 przedsiębiorstw działających samodzielnie. Podmioty te wykazały znaczny wzrost tych zobowiązań w relacji do 2010 r.

Zobowiązania wymagalne dotyczące operacji finansowych instrumentami bazowymi wyniosły w 2011 r. 40,2 mld zł, wartość ich zwiększyła się o 17,1%, z tego: zobowiązania do 1 roku wyniosły 15,7 mld zł, zobowiązania powyżej roku do dwóch lat 5,6 mld zł i zobowiązania powyżej dwóch lat 18,9 mld zł, odnotowując wzrost odpowiednio o 17,0%, 45,5% i 10,7% w relacji do 2010 r. Zobowiązań spornych nie zanotowano. Wystąpiły zobowiązania przeterminowane w kwocie 0,9 mld zł, co oznaczało wzrost o 33,5%. Zwiększyła się wartość zobowiązań z tytułu emisji własnych dłużnych papierów wartościowych z 13,2 mld zł do 16,2 mld zł, w tym dłużnych papierów wartościowych z terminem pierwotnym do dwóch lat włącznie z 5,4 mld zł do 7,3 mld zł.

Zobowiązania z tytułu umów dotyczących operacji finansowych instrumentami pochodnymi na koniec 2011 r. wykazało 101 podmiotów w tym: 66 jednostek dominujących w grupie kapitałowej i 35 przedsiębiorstw działających samodzielnie.

Zobowiązania wymagalne dotyczące operacji finansowych instrumentami pochodnymi kształtowały się na poziomie 8,9 mld zł, co oznaczało spadek o 5,4 mld zł w stosunku do

poprzedniego roku, w tym: zobowiązania do 1 roku wyniosły 2,9 mld zł i zanotowały spadek o 4,8 mld zł, zobowiązania powyżej roku do dwóch lat wyniosły 7,8 mld zł, co oznaczało wzrost o 0,4 mld zł oraz zobowiązania powyżej dwóch lat wyniosły 5,2 mld zł i zmniejszyły się o 1,1 mld zł. Zobowiązania sporne osiągnęły wartość 3,9 mln zł. Zmniejszyła się wartość zobowiązań przeterminowanych do 0,1 mld zł (o 16,9% w relacji do 2010 r.).

Utworzenie rezerw na zobowiązania z tytułu umów na instrumenty finansowe w 2011 r. wykazało 25 podmiotów. Wartość rezerw zanotowano w kwocie 138,2 mln zł, w tym rezerwy z tytułu umów na instrumenty pochodne stanowiły 113,2 mln zł. Kwota rezerw zwiększyła się w relacji do 2010 r. o 77,4 mln zł, w tym rezerw z tytułu umów na instrumenty pochodne o 63,6 mln zł

***

W badaniu przeprowadzono również ankietę, której celem była ocena relacji przedsiębiorstw z bankami i zakładami ubezpieczeń.

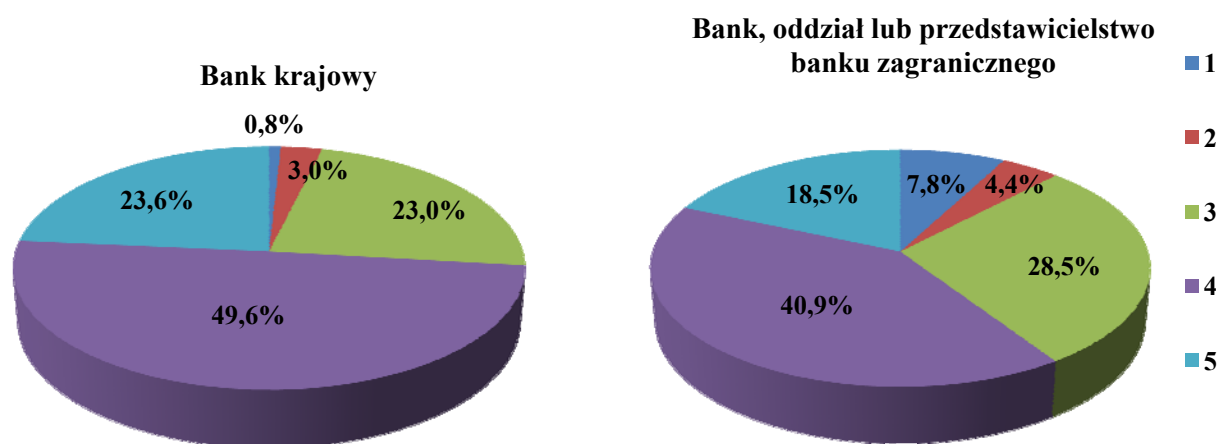
Najwięcej przedsiębiorstw wskazało na współpracę z trzema lub więcej bankami, udział tych odpowiedzi wyniósł – 70,9%. Pozostali respondenci wskazali na korzystanie z usług: dwóch banków – 20,5% a na współpracę z jednym bankiem – 8,6%.

Wśród przedsiębiorstw o liczbie zatrudnionych powyżej 249 osób 79,8% respondentów wskazało na korzystanie z usług trzech i więcej banków, 14,6% z dwóch banków, a 5,6% z jednego banku. W przedsiębiorstwach zatrudniających do 249 osób, najwyższy udział odpowiedzi odnotowano także dla współpracy z trzema i więcej bankami 56,2%. Jednak większy niż dla dużych podmiotów odsetek przedsiębiorstw wskazywał na współpracę z dwoma lub jednym bankiem. Było to odpowiednio 30,4% oraz 13,4%.

Z wypowiedzeniem umowy kredytowej przez bank spotkało się 13 przedsiębiorstw. Wypowiedzenie umowy następowało głównie w związku z zaległymi wierzytelnościami oraz zaprzestaniem obsługiwanego przez przedsiębiorstwo wierzytelności tego banku z tytułu umów dotyczących instrumentów pochodnych.

Respondenci oceniali współpracę z bankami krajowymi i zagranicznymi na przykładzie maksymalnie trzech transakcji ocenianych w skali 1 (ocena negatywna) do 5 (najwyższa ocena pozytywna) ustalonych odrębnie dla każdego banku. Na 3158 ocen, 68,0% wskazań otrzymały banki krajowe, w których przeważały oceny na poziomie 4 i 5. Oceny banków zagranicznych stanowiły 32,0% ogółu ocen, z tego najwięcej ocen było na poziomie 4 i 3.

Wykres 1. Ocena relacji przedsiębiorstw z bankami

1 – ocena negatywna, 5 – ocena najbardziej pozytywna

Na korzystanie z usług ubezpieczycieli krajowych wskazało 98,8% respondentów, a z usług ubezpieczycieli zagranicznych korzystało 10,1% respondentów. Wśród ogółu analizowanych podmiotów 8,9% korzystało z usług ubezpieczycieli krajowych i zagranicznych. W ciągu 2011 r. 138 respondentów zmieniło ubezpieczyciela, za główną przyczynę wskazując wysokie składki ubezpieczeniowe – 47,4%, brak odpowiedniego produktu w ofercie usług ubezpieczeniowych – 13,9% oraz inne przyczyny – 27,8%. Wśród przedsiębiorstw o liczbie zatrudnionych powyżej 249 osób, ubezpieczyciela zmieniło 18,4% respondentów, a w przedsiębiorstwach zatrudniających do 249 osób, na zmianę ubezpieczyciela wskazało 13,7%.

Spośród ogółu analizowanych podmiotów sześć wskazało, że nie korzysta z usług zakładów ubezpieczeń, podając za przyczynę brak odpowiedniej oferty i zbyt wysokie składki ubezpieczeniowe.

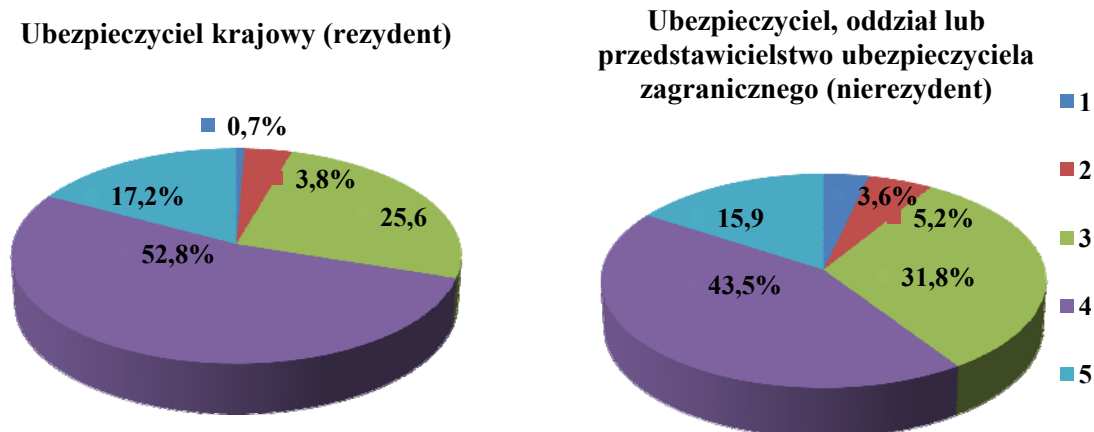
Przedsiębiorstwa wskazały, że w 2011 r. zawierały umowy ubezpieczenia z trzema i więcej ubezpieczycielami (52,4%), z dwoma ubezpieczycielami (26,6%) oraz jednym ubezpieczycielem (21,0%). Większość respondentów, bo 84,1% ogólnej liczby określiła, że oferta ubezpieczeniowa dostępna na polskim rynku wyczerpuje oczekiwania przedsiębiorstwa. W przedsiębiorstwach o liczbie zatrudnionych powyżej 249 osób, 54,8% ogólnej liczby podmiotów określiło, że zawarło umowy ubezpieczenia z trzema i więcej zakładami ubezpieczeń, 24,8% dwoma ubezpieczycielami, a 20,4% z jednym ubezpieczycielem. Podobnie w przedsiębiorstwach zatrudniających do 249 osób, najwyższy udział odpowiedzi 48,5%, wskazał na współpracę respondentów z trzema i więcej ubezpieczycielami, 29,5% z dwoma, a z jednym zakładem ubezpieczeń 22,0%.

Zawierając umowę ubezpieczenia respondenci korzystali głównie z usług brokera ubezpieczeniowego – 54,2%, usług agenta (multiagenta) ubezpieczeniowego – 20,9% oraz wykorzystywali kontakty bezpośrednie z zakładem ubezpieczeń w centrali lub oddziale – 20,1%.

Przedsiębiorstwa wskazały, że o wyborze zakładu ubezpieczeń decydowała głównie: niska składka – 18,0%, długoletnia i dobra współpraca – 17,9%, kompleksowość ubezpieczeń – 15,6%, szeroki zakres oferowanych produktów – 12,1%, renoma firmy ubezpieczeniowej – 11,7% oraz sprawna likwidacja szkód – 10,9%.

Respondenci ocenili współpracę z ubezpieczycielami krajowymi i zagranicznymi, na przykładzie maksymalnie trzech transakcji ocenianych w skali 1 (ocena negatywna) do 5 (najwyższa ocena pozytywna) ustalonych odrębnie dla każdego zakładu ubezpieczeń. Na 2466 ocen 84,4% otrzymali ubezpieczyciele krajowi, gdzie przeważały oceny na 4 i 3. Oceny ubezpieczycieli zagranicznych stanowiły 15,6% ogółu ocen, z tego także najczęściej ocen na 4 i 3.

Wykres 2. Ocena relacji przedsiębiorstw z ubezpieczycielami

1 – ocena negatywna, 5 – ocena najbardziej pozytywna

Wartość składki w ubezpieczeniach na życie w umowach zawartych i czynnych w 2011 r. podało 194 podmioty. Wynosiła ona odpowiednio: 793,1 mln zł w ubezpieczeniach grupowych na życie (sponsorowanych przez pracodawcę) oraz 35,2 mln zł w indywidualnych ubezpieczeniach na życie (sponsorowanych przez pracodawcę) i 192,9 mln zł w pracowniczych programach emerytalnych (kwota obciążająca przedsiębiorstwo).

Zawarte umowy na ubezpieczenia ryzyk osobowych i majątkowych wykazały 822 przedsiębiorstwa. Umowy odnawialne z tym samym ubezpieczycielem wskazało – 48,0% respondentów, kontynuowanych z innym ubezpieczycielem niż w poprzednim okresie – 10,1%,

zawartych na 1 rok – 39,6% oraz zawartych na okres poniżej roku – 2,3%. Przedsiębiorcy wskazali, że zakres tych ubezpieczeń obejmował pakiety ubezpieczeniowe od kilku ryzyk równocześnie – 47,0%, od jednego ryzyka – 7,8% oraz ubezpieczenie kompleksowe – 45,2%.

Przedsiębiorstwa o liczbie zatrudnionych powyżej 249 osób, korzystały z ubezpieczenia kompleksowego w 50,3% przypadków, pakietów ubezpieczeniowych od kilku ryzyk równocześnie 42,5% i od jednego ryzyka 7,2%. Podmioty o liczbie zatrudnionych do 249 osób, wskazały na korzystanie z pakietów ubezpieczeniowych od kilku ryzyk równocześnie – 54,7%, od jednego ryzyka – 8,8%, a z pakietu kompleksowego – 42,5%.

Tabl.3 Roczna wartość składki w umowach zawartych i czynnych w 2011 r.

Rodzaj ubezpieczenia	Roczna wartość składki	
	w mln zł	w odsetkach
Ogółem	805,8	100,00
Osobowe	20,0	2,5
Majątkowe	264,4	32,8
Komunikacyjne	180,3	22,4
Finansowe	89,3	11,1
Pozostałe	251,8	31,2

Respondenci ubezpieczali majątek przedsiębiorstwa na bazie wartości księgowej brutto – 35,1%, wartości księgowej netto – 18,2%, na bazie wartości odtworzeniowej – 36,6% i na podstawie innej bazy – 10,1%.

Podmioty wykazały szacunkową wartość mienia, którą ubezpieczyły z wyłączeniem nieruchomości i pojazdów mechanicznych w kwocie 271,0 mld zł, wartość pojazdów mechanicznych stanowiła 9,2 mld zł a dla budynków, budowli i innych nieruchomości było to 174,3 mld zł.

Spośród analizowanych podmiotów 632 jednostki w 2011 r. utrzymały dotychczasowy zakres ubezpieczeń majątkowych, 93 przedsiębiorstwa rozszerzyły zakres ubezpieczeń, a 32 jednostki ograniczyły dotychczasowy zakres tych ubezpieczeń.

W ciągu ostatnich trzech lat 286 respondentów zmieniło ubezpieczyciela, za główną przyczynę wskazując niższą składkę przy tym samym zakresie ubezpieczenia majątkowego – 51,3%.